



# ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

## ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԻԱ ԸՆԴԱՐԱԹ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1863

ԹԻՒ 741

### ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

#### ԶՄԻՌՆԻԱ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

Ռուսաց կառավարութեան զբաղման պատասխանը ի մասին բոլորական խնդրոյն, մեծ զբոսը թիւն պատահաւոր լինելով և Գաղղիոյ ազատասէր ժողովրդոց մէջ. որոնք կը փափաքէին որպէսզի իրենց կառավարութիւնները անմիջապէս պատերազմ հրատարակեն Ռուսիոյ դէմ և բոլորական թաղաւորութիւնը վերանորոգեն. Սակայն թէ՛ Լոնդոնը դաժնիք և թէ՛ Գաղղիոյ դաժնիք մասնակցի չեն այս պատերազմաւոր բաղձնացը. այլ ընդհակառակն կաշնատին որ Ռուսիոյ հըր տէրութեանը հետ իրենց ունեցած բարեկամական յարաբերութիւնները անմիջապէս պահեն. Ստեյք է որ Գաղղիոյ կառավարութիւնը միտք ունի, կրնան. ճանաչել զբոլորականները իբրեւ պատերազմող կողմ (partie belligérante) և ոչ իբրեւ պատմաբան ժողովուրդ մի. ինչպէս կը համարուի մինչև յայտն. և կաշնատին համոզել Լոնդոնը կառավարութիւնը, որ ինքն ալ այնպէս ընէ. Սակայն չկարծուի որ Լոնդոնը տէրութիւնը հաւանութիւն տայ Գաղղիոյ այս առաջարկութեանը. Կրկն լրագրողը կըսէ որ, եթէ յիշեալ երկու տէրութիւնները արժան համարին պաշտօնական կերպիւ ճանաչել զբոլորականները իբրեւ պատերազմող կողմ մի. դո՛ւնէ իրօք այնպէս պիտի ճանաչեն. այսինքն ամեն հնարաւոր կերպիւ նպաստամատոյց պիտի ըլլան բոլորական պատմաբանութեանը, առանց դեպքական յարաբերութիւնները յայտնապէս դադրեցնելու Ռուսիոյ հետ. այսինչ եթէ պաշտօնական կերպիւ իբրեւ պատերազմող կողմ մի ճանաչելու ըլլան զբոլորականները, հարկ կը ըլլայ Ռուսաց կառավարութեան հետ ունեցած իրենց դեպքական կապակցութիւնները դադրեցնել.

Կարծեմք թէ և ր և ինչ կերպիւ բոլորական պատմաբանները մեծ օգնութիւն մի պիտի չլինան ձեռք բերել Գաղղիոյ և Լոնդոնը այս ընթացքէն եթէ ի գործ դրուելու ըլլայ. վստահ ընդհանրացող հասնե.

լու օգնութիւնները Լաւորիոյ և Բրուսիոյ երկիրներէն պիտի անցնին. և այս երկու տէրութեանց օգնութիւնները կը պահանջեն որ արդիւրի ալ բանը.

Իստ բնականօր կարծեմք, բոլորական պատմաբանները, այսինքն անոնց թաղաւորութեան վերահաստատութիւնը չլինար ձեռք բերուիլ առանց երոպական ընդհանուր պատերազմի մի. որուն հետեւութիւնները խիստ ծանր և անորոշ ըլլալով՝ ոչ Լոնդոնը և ոչ Գաղղիան չուզէր պատճառ ըլլալ այսպիսի վտանգաւոր պատերազմի մի. ձեռնաբար բոլորական պատմաբանութիւնը անկարելի է որ յառաջ երթայ. այլ շատ կամ ուշ պիտի զսպուի Ռուսիոյ զորաբանակէն.

Ռուսաց Լեյքսմանը կայսրը մօտեց (Օտեսայէն անցնելով իւր տէրութեան հարաւային նահանգները պիտի երթայ. Լաւ բարեպատեհ առթիւ, Օսման փաշան՝ որ մաքսատանց ընդհանուր վերադասին եղբայրն է և շատ քղեկ կը խօսի զՌուսաց լեզուն, յիշեալ քաղաքը յուղարկեցաւ, օգոստոս փառ Սուլթանին կողմանէ շտրհաւորելու համար զԵրզնի կայսերական վահանաւորութիւնը.

Տարակոյս չկայ այժմ, որ բարձրագոյն Մաքսիմիլիանոս արշիդուքսը սիրով կը ընդունի Մէքսիքոյ թագաւորական աթոռը. և Բադրի ու Իրանս լրագրութեանց զրուցածին նայելով՝ կարելի է որ յիշեալ կայսերական իշխանը, առանց սպասելու որ իւր խնդրած ամեն պայմանները կատարելապէս ի գործ դրուին, ճամբար պիտի իւր Եւրոպայէն երթալու. Բարձրագոյն արշիդուքսն այս գիտաւորութիւնը ամեն կերպիւ քաջալերութիւն կուտայ Գաղղիոյ կառավարութիւնը. Սակայն կերելի թէ Լոնդոնը բոլորովին չէզոք կը մնայ ի մասին այս եղելութեանց. այսինքն ոչ ընդդիմութիւն կը ցուցնէ և ոչ հաւանութիւն. Ինչպէս զրուցուեցաւ թէ Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութիւնը իւր հաւանութիւնը տուած է Մաքսիմիլիանոս արշիդուքսին միապետութեանը Մէքսիքոյ ժողովրդեան վերայ, այսու ամենայնիւ այս լուրը կանխահաս է տակաւին.

Լաւորիոյ մէջ համազգային պատերազմը կը շարունակուի, ու երբեմն հիւսիսային նահանգաց զորաբանակը և երբեմն հարաւային Միացեալ նահանգաց զորաբանակը մասնական յաղթութիւն մի ձեռք կը բերեն. ըսելէ որ պատերազմին ընդհանուր կացութիւնը միեւնոյնն է. և առայժմ յոյս չեն երևիր որ իրաց այս վիճակը շուտով փոփոխութիւն մի ստանայ.

Գաղղիան՝ որ շատ ժամանակ չկայ փորձ մի փորձեց բարեկամական միջնորդութիւն մի ընելու ի նպատակ հաշտութեան և չաջողեցաւ, այժմ կամայականայ բոլորովին հեռու կը մնայ այսպիսի ընթացքէ մի. Լոնդոնը նմանապէս կուզէ մեծ ճշգրտութեամբ հաստատուն պահել իւր չէզոքութիւնը և ամենին չվշտացնել հիւսիսային Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը, ինչպէս յայտնապէս զրուցեց Մեծին Բրիտանիոյ արտաքին գործոց տեսուչ Լորտ Դոնին Ռասէլ մօտեց ըրած հրապարակական տառնախօսութեան մը մէջ.

Բարձրագոյն Եւրոպայէն իշխանը Լորտոն կը գտնուի այժմ, ուր պաշտօնական գործոյ մի համար պացած է և երբեք որ պիտի մնայ կըսեն. Լորտին կայսերական Բարձրութիւնը յիշեալ մայրաքաղաքին հրապարակական հաստատութիւնները պտըտեցաւ.

Յոնիական կղզեաց ազգային երեսփոխանաց ժողովը իւր նիստին մէջ որ ի 23 Նոյեմբերի, միա կամ հաւանութեամբ միջոց զմիաւորութիւնը յիշեալ եօթը կղզեաց Յունաստանի թագաւորութեանը հետ.

Լաւ վճռոյն հրապարակութիւնը մեծ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ բոլոր հասարակութեանէն.

Յունաստանի ազգային ժողովոյն մէջ երկսուռակութիւնները և կոխիները պակաս չեն. որոցմէ մէկ քանի մեծամարտութիւններ ծագեցան մօտեց. բայց բարեբաղդաբար աղետալի հետեւութիւններ չունեցան. Յունաստանի բուն բնակիչները կուզեն որ ազգային ժողովէն արտաքսուին այն անգամները որոնք դրսէն եկած են և իրենց բնակութիւնը տար երկիրներու մէջ հաստատուած են. Գուրսերէն եկող ազգային երեսփոխանաց պաշտօնը թաղաւոր մի

### ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

#### ՍԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԳԻՐ ՅԱՋՆԱԺՈՂՈՎ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՏՆՈՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌՁԻՆ(1)

1863 ՕԳՈՍՏՈՍ 16

ԱՌՁԱՆՈՐԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ԱՌՁԱՆՈՐԴ ԶՄԻՌՆԻԱ ՊՕՂՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Առաջնորդական վիճակին բոլոր քաղաքներուն, գիւղաքաղաքներուն և գիւղերուն մէջ՝ որքան Եկեղեցի կայ որ յատուկ քանի և ժողովուրդ ունի, ամենակոյն անուամբ մէկ մէկ Թաղական Խորհուրդ պիտի հաստատուի. որուն անդամները ըստ տեղւոյն երեքն մինչև 12 պիտի ըլլան, և պիտի ընտրուին խորաբան չլինին իր թաղին ժողովուրդին կողմէն՝ զազունի քուէարկութեամբ.

Եթէ քաղաքի մը կամ գիւղի մը մէջ մէկէն աւելի Եկեղեցի կան, բայց ժողովուրդը քիչ է, և մէկ թաղի մէջ ամբողջ կը ընտրուի, ու մէկ զարդ ունի, այն քաղաքին կամ գիւղին մէջ միայն մէկ Թաղական Խորհուրդ պիտի հաստատուի նոյն քաղաքին կամ գիւղի անուամբ. Նմանապէս եթէ քաղաքի մը կամ գիւղի մը մէջ մէկէն աւելի Եկեղեցի կան, բայց միայն մէկը մեծ և չն է, միւսները մանր և անտնային կամ ուստատեղիներ են, և մասնաւոր թաղ և ժողովուրդ չունին, նոյն քաղաքին

(1) տեղեկութիւն հասարակութեան, արժան համարեցինք լրագրոյս միջոցաւ ի յոյս ընծայել այս առաջին գաւառական տնօրէնութիւնը, որ մօտեցաւ յիշարկութեան ի Կոստանդնուպոլսոյ.

մէջ միայն մէկ Թաղական Խորհուրդ պիտի հաստատուի մեծ Եկեղեցւոյն անունով.

Այն եկեղեցիները որ վանքի մէջ են և վանքին կը վերաբերին ու արդիւրեւ վանքին կը տրուի և ծախքը վանքին կը հոգայցուի, անոնք Թաղական Խորհուրդ պիտի չունենան. Սակայն եթէ քաղաքի մը կամ գիւղի մը մէջ միայն մէկ Եկեղեցի կայ, և այն ալ վանքի մէջ է, բայց ծախքը ժողովուրդին կողմէն կը հոգայցուի, և մինչև զայսոր նոյն եկեղեցւոյ արդիւրեւ ու ծախքը վերաբերեալ գործերը ժողովուրդին երեսփոխանները (Եկեղեցւոյն) կը հոգան, այն եկեղեցին Թաղական Խորհուրդ պիտի ունենայ.

Թաղական Խորհուրդին պաշտօնն է ըստ ազգային Սահմանադրութեան (Յօդ. 52) թաղին եկեղեցւոյն և կեղեցւոյն ծախքը, դպրատան հոգաբարձութիւնը, աղքատաց խնամատարութիւնը, և թաղեցւոյ մէջ պատահած վէճերուն քննութիւնը և խաղաղարարութիւնը.

Ամեն Թաղական Խորհուրդ իր թաղին եկեղեցւոյն և դպրատան կառավարներուն ինք պիտի հոգ տանի, և եկեղեցւոյն, դպրատան ու աղքատաց համար պէտք եղած ծախք պիտի հոգայ. և ասոր համար՝ եկեղեցւոյն արդիւրեւն և եկեղեցւոյն ու դպրատան կառավարներէն եղած եկամուտը չօգտէ նէ, պակասը թաղեցւոյ վրայ արդարապէս բաժնելով, քանակաւ տուի պիտի սահմանէ և առաջնորդանիստ քաղաքին ազգային ժողովոյ հանձնութեամբ պիտի հաւաքէ (ՏԻՍ. Սահմ. Յօդ. 91).

Ամեն թաղ մէկ մէկ անձնակ պիտի ունենայ ուր պիտի գտնուին Թաղական տուրքը, եկեղեցւոյն հասոյթը եկեղեցւոյն ու դպրատան կառավարները, թաղին

աղքատաց համար եղած կտակեալ կամ պատահական ողորմութիւնները. Այս անտուկն պիտի հոգայցուին թաղին եկեղեցւոյն և դպրատան ծախքերն ու աղքատաց օգնութիւնները. (Սահմ. Յօդ. 53).

Եթէ քաղաքի մը կամ գիւղի մը մէջ մէկ քանի եկեղեցի գտնուելով, ամեն մէկուն անուամբ մէկ մէկ Թաղական Խորհուրդ հաստատուի. բայց միայն մէկ կամ երկու զարդոց գտնուի որ բոլոր քաղաքացւոյ կամ գիւղացւոյ մասնկները հոն կը գտնուին, այն մէկ կամ երկու զարդոցներուն ծախքը, քաղաքին կամ գիւղին ամեն թաղական Խորհուրդներուն կողմէն բաժանորդաբար պիտի հոգայցուի, և հոգաբարձութիւնը մասնաւոր ժողովի մը պիտի յանձնուի, որուն անդամները Թաղական Խորհուրդներուն ձեռք պիտի ընտրուին.

Թաղական անտուկը Թաղական Խորհուրդին տնօրէնութեանը ներքեւ ըլլալով՝ Խորհուրդը պիտի բռնէ անոր հաշիւը կանոնաւոր կերպով.

Ամեն թաղ մասնաւոր զիւրաքանչեւ մը պիտի ունենայ, ուր յատուկ տունարի մը մէջ պիտի արձանագրուին թաղին բոլոր Հայազգի բնակիչները այր և կին, ծեր և մանկուք կանոնաւոր կերպով, և թաղին մէջ որքան ծնունդ, ամուսնութիւն և վախճանումն պատահի՝ թաղական Խորհուրդին կողմէն նոյն անուամբ մէկ պիտի նշանակուին. (Սահմ. Յօդ. 53).

Թաղական Խորհուրդները առաջնորդանիստ քաղաքին մէջ հաստատուելիք Կրօնական և Քաղաքական ժողովոյ վերադասութեան ներքեւ ըլլալով, միշտ պաշտօնապէս պիտի գտնուին անոնց ուղած ժամանակը հաշիւ տալու, և թաղին մէջ ծանրկէլ խնդիր մը պատահած

Հովհաննէս Բաղդաճեանի խնամքով հրատարակուած . Ի. Բ. ԿՐԹԱՆ ԵՐԵՎԱՆ .



գիր) կը վաճառէ : Իւր վաճառատուներն է Ֆրանկագ Քաղը , Իսավկերտեհին Ֆրենկլխանէին մեջ , դուրէն մտնելուդ պէս աջ կողմը :

Պարոն Թադիկեանը՝ ֆորթկրաֆայի արհեստը շատ տարիէ ՚ի վեր ՚ի գործ դրած ըլլալով , հոգ տարաւ եւրոպիոյ անաշին գործարանապետաց հետ յարաբերութիւն ունենալ . որով կարող էղաւ շատ ընտիր բաներ բերել տալու : Ուստի տարակոյս չկայ թէ անոր վաճառատուներ ծախու առնելու երբացողները գոհ պիտի ըլլան ըստ ամենայն մասին : Պարոն Թադիկեանը յոնենառու կըլլայ նաեւ Ներսիսյանէ բերել տալու . ֆորթկրաֆայի վերաբերելալ ամեն տեսակ բաներ , էբէ ուզող գտնուի . նմանապէս նոյն արհեստը դաս կուտայ իւր աշակերտին գործատուներ :

Ինչհատուկան ջերմք (ֆիեիլը էնթերմիթանթ) : Ընչարգե-  
լութիւն (ապթմ) : Մաղձային ջերմք (ֆիեիլը պիլեօզ) :  
Խիթի (բոլիք) : Յաւք որովայնի : Թաւալութիւն և նուա-  
զումն ուսոյ : Օձիկ (էրլանձիք) : Կանաչց առնանայ օրինաց  
սկարպութիւնը : Ունաշաւութիւն (նիքրիս) : Գլխացաւու-  
թիւն : Բորբոքումն : Դալուկն (սարըլք) : Երկիկանածեռու-  
թիւն : Տեղատեղութիւն (մայալը) : Յօրացածութիւն  
(բլամաթիւն) : Միզարգեղութիւն : Պարանոցի ցաւ : Քար-  
կամ խիճ միջանոցի : Ուսույք (շիւմիւր) : Կեղք (իւլուկ) :  
Այն տեսակ որդերը : Արորիւտեան արտերը, և այլն :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՑ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

— Հիվէնապոյ թաղաւորը Գեորգ Առաքին՝ որ 1 տնտն կրօտնուէր, Հոնանմբերի Յիւ Փարիզ հասած պիտի ըլլայ և անկէջ Դուռն երթալով, ամուսնս 10ին ճամբայ պիտի կլէր Աթէնք երթալու :

X